

je pred nekoliko leti zopet izdajati svojo „Slovensko Pratiko“.

„Sv. Mohorja družba“ v Celovci, toliko koristna za národno prosveto, izdaja tudi svoj „Koledar“, ki donáša poučne gospodarske in zgodovinske sestavke.

Vendar sklenimo svoj le po velikem načrtani spis z nádejo, da se v bodoče ne bode samo naš stoletni prorok še zanesljivim pokazal, nego da bodo tudi še naših vnukov vnuki vedno stali v prvi vrsti med — pratikarji!

Znanstvene stvari.

Zapisnik

o 16. občnem zboru Matice slovenske

v Ljubljani 14. aprila 1880.

Ko se je zbralo nad 50 udov, je ob pol 5. uri popoldne začel sejo prvosednik dr. Jan. Bleiweis s sledečim govorom:

„Velečastiti gospodje, ki ste od blizo in daleko prišli v današnji zbor, sprejmite pred vsem srčen pozdrav moj in vsega odbora Matičnega.

Leto in dan, gospôda, je preteklo, kar smo zborovali na tem mestu, in če se ozremo na minuli čas nazaj, nahajamo tudi v kroniki Matice naše vesele in žalostne dogodke. Začnimo z veselimi!

Četudi Matica po pravilih svojih se ne sme baviti s politiko, se vendar tudi mi Matičarji radostno spominjamo prestolnega govora, s katerim je presv. cesar odprl novi državni zbor in v katerem je povdarjal spravo in porazumljenje narodov avstrijskih, — v tem povdarku pa leži zagotovilo, da ima vlada delati na to, da narodna ravopravnost vsem narodom postane resnica. Ako se pa to zgodi, potem pride tudi v šolah naših slovenski jezik do svojih pravic — in Matica bode marljivo nadaljevala izdavanje šolskih knjig, kar je dozda — vkljub britkim šolskim razmeram zadnjih let — njena posebna skrb bila.

Naj se druge Matice ponašajo z izdavanjem množine zabavnih knjig, romanov itd., — naj se ponašajo z izdavanjem gledaliških iger, za katere skrbi naše dramatično društvo in deželni odbor nagrade deli, — mi smo veseli, če pri skromnih naših financah poleg tega, da „Letopis“ Matičnim udom prinaša raznotere poučne, pa tudi zabavne tvarine, očitane naših nasprotnikov — da nimamo šolskih knjig — moremo pobijati s tem, da jim kažemo, da jih vendar uže nekoliko imamo, ali se trudimo, da jih dobimo. Nam Slovencem je treba še danes zmerom „utile“ staviti pred „dulce“. Da bi Matica ne skrbela za slovenske knjige srednjih šol in pa za zemljevide, kdo pa bo? Zato gotovo vsak pravi rodoljub rad žrtvuje Matici svoj donesek.

A tudi brez britkih dni ni bila Matica. Nemila smrt je vzela — poleg nekaterih družih zvestih nam udov — iz vrste odbornikov 3 rodoljube krepke stebre Matice naše: podpredsednika g. Petra Kozlerja, ki nam je v zemljevidu kazal premili naš vzor Slovenijo, za katero je, kakor nam v letošnjem „Letopisu“ njegov zgodovinsko važni dokument priča, res mučenec bil, — gosp. grofa Jos. Barbota, ki je zmerom visoko nosil zastavo Slovencev: „vse za vero, dom in cesarja“, in pa gosp. Parapata, neutrudljivega preiskovalca domačih starin.

Vem, da mi pritrdite, ako Vas pozivljam, v spomin ranjnim vzdigniti se s sedežev svojih. (Se zgodi.) Govorečemu o preljubih nam mrtvih zadnjega časa mi

pa stopi v spomin, da letos bo 100 let, kar se je rodil slavni naš rojak Kopitar, čegar zasluge za slovstvo slovansko priznava ves učeni svet.

Stoletnice tega učenjaka Matica ne sme prezreti. Odbor je mislil na to in po njegovi želji sem jaz v korespondenco stopil z gosp. prof. Miklošičem zaradi „2. zvezka Kopitarjevih spisov“. Gospod profesor mi je preprijazno odgovoril, da ga je volja izdati 2. zvezek, a da bode obsegal nad 30 tiskanih pól, in sicer kakor 1. zvezek v nemškem jeziku. Ker finančne razmere ne pripuščajo, da bi Matica poleg družih za leto 1880. uže določenih knjig môgla prevzeti izdanje velikega prof. Miklošičega dela v spomin stoletnici Kopitarjevi, je Matičin odbor moral odstopiti od prijazne ponudbe Miklošičeve ter je ukrenil izdati v navedeni spomin knjigo, ki bi obsegala životopisne in slovstvene črtice o Kopitarju. Odbor bo za to rad sprejel ponudbo kakega rodoljuba, ki ga je volja spisati zaželeno spomenico.

Pri tej priliki pa ne morem si kaj, da ne bi omenil še neke druge važne stvari, ki nam jo na srce poklada prof. Miklošič in ki ima tem večo pomembo, ker nam stvar dohaja od take literarne avtoritete, kakor je prof. vitez Miklošič, in to je slovensko-nemški slovár. On mi v pismu od 30. marca piše: „Wie steht es mit dem slovenischen Wörterbuche? Wir haben zur Zeit kein slov. Lexicon, da, wie es scheint, Murko, Jarnik, Janežič vergriffen sind. Es ist dies ein Fall, der wahrscheinlich bei keiner europäischen Sprache statt findet. Er gereicht uns nicht sehr zur Ehre“. — Zares! prof. Miklošič ima prav, če pravi, da taka zavleka nam nikakor ni na čast, ako pomislimo, da uže 20 le je preteklo, kar je po trudu neprecenljivega našega gosp. Cigaleta na svetlo prišel nemško-slovenski del, — slovensko-nemški še ni — vkljub bogatemu denarnemu zakladu mecena slovenskega knezoškofa Wolfa in vkljub obilemu gradivu uže nabranemu. Zadnje dni so nam časniki vendar prinesli prijetno novico, da se po 3 strokovnjakih prične izdelovanje slovenskega slovarja, in ker ta novica ni bila dementirana, smemo misliti, da je resnična. Vsakako pa bi naprosil sl. skupščino, naj bi pritrdila resoluciji, ki jo ji bodem med zborovimi obravnavami pozneje nasvetoval in bode obsegala peticijo do svetlega gospoda knezoškofa, da bi blagovolil pospešiti vredovanje slovensko-nemškega dela tako, da zopet pričeto ne bode več zastalo, kajti dober slovensk slovar bode pisateljem slovenskim in čitateljem slovenskih knjig in časnikov, pa tudi šolam dobra pomoč. —

Ker bosta gosp. tajnik o delovanji odborovem in gosp. blagajnik o finančnih Matičnih zadevah na drobno poročala, ostaja mi le še dolžnost, da se v svojem imenu in v imenu odborovem toplo zahvalujem rodoljubom, ki s cenjenimi spisi podpirajo delovanje Matično in pa onim gosp. poverjenikom, ki so Matico trudoljubiv, podpirali s tem, da niso samo letnine nabirali in odboru redno izročevali, temuč tudi novih udov Matici naši pridobili. Ako hočemo red imeti v gospodarstvu Matičnem, ne moremo pogrešati pripomoči rodoljubov vnanjih, ki so odboru desna roka. Zato toplá jim zahvala! —

Sedaj pa prestopimo k 2. točki dnevnega reda, to je, na poročilo o delovanji odborovem.

(DaIje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Izgledi bogoljubnih otrok iz vsih časov kršanstva.*
2. del. Spisal in založil Ant. Kržič, katehet nunskim šolam. V Ljubljani.

Kako se ravna z maslom, surovim maslom in sirom? Kje smo še! Ali ni žalostno, da v Ljubljano prihaja sir iz Švicarskega, celó surovo fino maslo (puter) pošilja v neko štacuno v Ljubljano nek gospodar z Goriškega. Res je, da vrli Bohinjci, kateri imajo to srečo, da imajo izvrstnega gosp. Mesarja za svojega duhovnega pa tudi gospodarskega svetovalca, lepo napredujejo, pa Bohinj je komaj en del radolškega okraja, kje je drug velik del Kranjske, kjer povsod govedo redé in od nje večinoma le maslo pridelujejo! Koliko bi bila naša Kranjska bogateja, ko bi zboljšali našo goveje pleme le za toliko, da bi vsaka krava le en polič mleka na dan več imela, torej v letu 180 poličev ali 90 bokalov in kedo mi more le očitati, da je to prenapeta številka, ker z oplemenitvijo naših krav z junci slovečih mlečnih plemen to gotovo brez dvombe dosežemo.

Na Kranjskem se nahaja po statističnih pozvedbah toliko krav: V okraji Kranjske gore 1252, v okraji radolškem 6183, v okraji kranjskem 4391, v okraji tržiškem 899, v loškem 455, v kamniškem 4352, v brdskem 3313, ljubljanskem 7912, vrhniškem 3131, logaškem 2221, loškem 1672, iderskem 2347, vipavskem 2056, senožeškem 1091, postojnskem 2467, bistriškem 1797, litijskem 2900, radeškem 1221, krškem 1664, koštanjeviškem 1369, mokronoškem 1883, trebenskem 1571, zatiškem 1886, v žužemberškem 1426, v novomeškem 2423, metliškem 1268, črnomaljskem 2200, kočevskem 4558, ribniškem 2568, in v okraji Velikih Lašč 1803 krav, toraj skupaj 78.580 krav, od vsake 90 bok. mleka v letu več, bi zneslo več mleka v deželi v enem letu za 7 milijonov in 72.200 bokalov, in če računamo vrednost 1 bokala le s 7 krajc., bi v naši domovini živinorejci 493.654 gold. več dohodkov iz umne govedoreje dobili. Res velikanska številka, pa resnična in ko bi vedno stanovitno skrbeli za to, da bi našo govedo do vrhunca zboljšali, bi lahko tudi 3krat več dohodkov od ravnokar prevdarjenih dobivali. Tu, dragi rojaki! si imamo iskati srečniših časov. Zračunil sem mleko v vrednosti le po 7 kr. bokal, čeravno zamorejo in resnično tudi izkoristujejo umni živinorejci 1 bokal po 9 do 10 kr. z izdelavo finega sira in surovega masla. Prašam le, ali je težavno privaditi se umnega mlekarstva, ali treba tu mnogo podučevanja, stroškov za mlekar- niško upravo? Ne, prav lahko bi se vse to doseglo, le dobre volje treba!

(Dal. prih.)

Gospodarske skušnje.

Lim — dober gnoj sadnim drevesom.

Kuhaj pol kilo lima, in zmešaj ga s 50 litri vode; ko si zemljo okoli drevesa nekoliko zrahljal, prilij vsacemu drevesu 6—8 litrov te limove vode. — Časnik družbe kmetijske tirolske pravi, da uže v malo tednih se pokaže dober uspeh tega gnojila.

Gospodarske novice.

* *Vinski sejm v Zagrebu* se je po poročilu tajnika „Hrv.-slav. gospodarskega društva“ gosp. Fr. Kuralta v „Gosp. listu“ dosta povoljno obnesel. Hrvatska vina so tuji nepristranski trgovci za dobra vina priznali, kar bode gotovo na veliko korist hrvatski vinski trgovini, pa gotovo tudi na spodbudo za napredek ondašnje vinoreje. Prodalo se je na tem sejmu do 700 hektolitrov ali 70.000 litrov vina.

* Skoro iz vseh dežel se sliši, da je po hudi letošnji zimi sila veliko trt po vinogradih pozeblo.

* Na Ogerskem je hudi mraz meseca marcija 30 do 50 odstotkov ogršice vničil. Ozimina pa in posebno pšenica dobro letino obeta. Ravno tako ugodna poročila dohajajo iz Erdeljskega. Rež je sicer na nekaterih krajih trpela, a škoda ni velika. V nekaterih krajih je sadna drevesa in trte velika škoda zadela.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

o 16. občnem zboru Matice slovenske

v Ljubljani 14. aprila 1880.

(Dalje.)

Zdaj poroča odbornik in tajnik A. Praprotnik o delovanji „Matice slovenske“ v preteklem letu. Poročilo glasilo se je tako:

Slavni zbor! Danes ima „Matica“ svoj šestnajsti redni občni zbor, v katerem ima njen odbor razložiti svoje delovanje v preteklem družbinem letu, to je, od 1. januarija do konca decembra 1879. leta.

Obširni popisi vsestranskega odborovega delovanja so bili uže objavljeni v natisnenih zapisnikih odborovih sej; toraj zadostuje tu poročati le o glavnih točkah.

Ves odbor je preteklo leto bil trikrat sklican v zborovanje, in sicer 5. februarja, 2. aprila in 29. novembra. Zraven teh sej pa so se v Ljubljani bivajoči odborniki večkrat sešli ter se posvetovali o raznih, vzlasti gospodarskih Matičinih zadevah. Tudi odsek za izdavanje knjig se je sešel v-elej, kedar je treba bilo posvetovati se o natisnivanju knjig in o rokopisih, ki so „Matici“ dohajali, katere so ali odborniki sami pregledovali, ali za to naprosili drugih v posamesnih strokah izvedenih presojevalcev.

„Matica“ je preteklo leto svojim udom podelila petero knjig, in sicer: 1) „Letopis“ za l. 1879., vredil predsednik dr. J. Bleiweis; 2) „Znanstveno terminologijo“, spisal M. Cigale; 3) „Grmanstvo in njega vpliv na Slovanstvo v srednjem veku“, spisal J. V.; 4) „Raznim delom (pesniškim in igrokaznim) Jovana Vesela-Koseški-ga dodatek“; — ustanovnikom pa vrh teh knjig po §. 5. društvenih pravil še 5) „Hrvatsko slovnico“ za Slovence“, spisal Franjo Marn.

Da se je lani izdanje teh knjig nekoliko zakasnilo, krivo je največ bilo to, da so se mnogim pisateljem korekture njihovih člankov iz Ljubljane na njihove domove pošiljale, kar je mnogokrat zeló zavleklo natis.

Za knjige, ki jih bodo častiti gosp. udje za prihodnja leta dobili, ima „Matica“ uže več rokopisov ali pripravljenih, ali obljubljenih. Med temi naj bodo omenjeni le ti-le:

1) „Logika“ in „Dušoslovje“, spisal dr. Jos. Križan;

2) „Slovenska slovnica“ po Miklošičevi primerjalni, spisal prof. J. Šuman (oba rokopisa uže izgotovljena);

3) za „Letopis“ nabranega je uže precej gradiva, na pr. „Iz srednje Afrike“, spisal P. Chrisog. Majar, — „V Karlovci“, spisal dr. Iv. Tavčar, — „O Jordanu“ (Jordanis), spisal g. Rutar, — „Oko in vid“ (s podobami), spisal Jak. Žnidaršič, in več drugih;

4) gosp. prof. Glowacky spisuje „Floro slovenskih dežel“;

5) gosp. prof. Majciger je odboru naznanil, da vreduje „Slovenski Štajer“, II. del, za katerega ima sedaj razen zgodovinarja vse pisatelje naprošene, zato obeta, da bode delo do konca septembra dovršeno;

6) „Slovanstvo“ — Čehi — tudi napreduje in bode do gori omenjenega obroka gotov z narodopisno karto;

7) knjiga „Prirodopis živalstva“, katero je po Pokorny-u poslovenil prof. Erjavec in jo je „Matica“ na svitlo dala leta 1872., je popolno pošla, in ker je ta knjiga šolska knjiga, da tedaj slovenska stvar ne bode škode trpela, je odbor ukrenil, da se bode „Živalstvo“ v novem, popravljenem natisu izdalo, za katerega je uže gosp. prof. Erjavec naprošen, da bode delo priredil.

Iz tega poročila slavni zbor razvidi, kak sad je „Matica slovenska“ preteklo leto obrodila na slovstvenem polji, in kakošno letino obeta za prihodnje leto.

Novih udov dorastlo je 51 letnikov in dva ustanovnika.

„Matica“ šteje tedaj danes 7 častnih udov, 355 ustanovnikov, 1482 letnikov — tedaj vkup 1844 udov, med katerimi pa je, žalibog, mnogo taci, ki ne plačujejo redno letnine, a vendar knjige sprejemajo in se vedejo kot udje. To neljubo stvar v red spraviti, se je po sklepu lanskega občnega zbora ustanovil odsek, ki je preudarjal, kako bi se dolg izterjeval, da „Matica“ ne trpi škode, pa se tudi udom ne zgodi kaka nepriličnost. V tem odseku je posebno gosp. Luka Robič neutrudljivo deloval in natančni izkaz sestavil Matičnih udov, ki so ali stopili iz društva, pa svojega dolga niso poplačali, ali so umrli in dolg zapustili, — pa tudi zapisek taci, ki so svoje zaostanke poplačali. Pri tem se vendar vidi, da so od lani do letos dolga poplačali letniki 420 gold., ustanovniki pa 60 gold., tedaj vkup 480 gold., kar kaže, da odborovo prizadevanje, po primernem potu dolg izterjevati, vendar ni bilo zaman.

Nasvèt občnega zbora, da naj se premenijo in če je treba, tudi pomnožijo Matični poverjeniki, se je s tem izvršil, da je odbor po sklepu v seji 29. nov. 1879. l. postavil te-le gosp. poverjenike:

1) za Trst in njegovo okolico gosp. Gregorja Jereba, tajnika tržaške čitalnice;

2) za dekanijo Kanal v goriški nadškofiji tamkajšnjega dekana gosp. Fr. Vidica;

3) za Žavec v lavantinski škofiji g. Jos. Širca trgovca v Žavcu;

4) za Slovengraško dekanijo gosp. dr. Josipa Šuca, župnika v Slovengradcu;

5) za faro Senožeško, Vremsko in za Razdrto (na Kranjskem) postavil se je poseben poverjenik in sicer gosp. Ignacij Okorn, župnik v Senožečah;

6) za Bled in Bohinj izvolil se je gosp. Janez Trojar, nadučitelj in poštar v Gradu.

Tudi preteklo leto je nemila smrt pobrala več iskrenih Matičarjev, med njimi tudi ustanovnike; razun teh, ki jih je gosp. predsednik imenoval v svojem govoru, imenujem le gosp. Antona Grašiča, kanonika v Novomestu, poverjenika Stefana Vrankarja, župnika na Jezeru, katerije še dva dni pred svojo smrtjo „Matici“ pisal in jej poslal nabrano letnino — in drugih. V narodu slovenskem ostane jim blag spomin!

Gospodarski odsek je imel letos posebno opravilo o hiši „banke Slovenije“, „Matici“ v nakup ponujeni. O tem je odbor določil: odsek v ta namen pooblaščen, naj kupi omenjeno hišo po posvetovanji z možmi, kateri imajo v takih rečeh temeljito znanje, in naj gleda na vsa potrebna zagotovila; pogodbo z „banko Slovenije“ naj pa poleg dr. Poklukarja podpiše tudi predsednik „Matice“ z enim odbornikom vred. To se je zgodilo, in hiša „banke Slovenije“ je sedaj Matična lastnina, ki si jo je pridobila za 28.000 gold. s tem pogojem, da vsi stroški, pa tudi vsi dohodki hiše od 1. junija preteklega leta pripadajo Matici. Omeniti se mora, da hišni dohodki redno prihajajo, in da je hišnih po-

prav malo, ker je celo jako lepo poslopje v prav dobrem stanu.

Dalje je odbor določil, naj se Matična hiša na Bregu postavi na prodaj za 12.000 gold. Dozdaj se ni še oglasil noben kupec.

H sklepu bodi še hvalno omenjeno, da je sl. generalno rediteljstvo „Slavije“ (banke) v Pragi z dopisom 25. maja preteklega leta „Matici“ poslalo 100 gold., ki jih je to domoljubno društvo po tukajšnjem svojem zastopniku gosp. Hribarju „Matici“ darovalo. Za ta lepi dar se je sl. narodnemu zavodu odbor spodobno zahvalil. (Živio klici.)

„Matica“ je kakor vsako leto tako tudi to leto svojih knjig darovala nekaterim šolskim knjižnicam, društvom in tudi posamesnim gg. udom, n. pr. ustanovnikom, ki niso imeli dozdej vseh izdanih Matičnih knjig.

To je kratko poročilo o odborovem delovanji preteklega leta. Odbor ima zavest, da je po svoji moči in po skromnih finančnih razmerah storil svojo dolžnost, in se trdno nadeja, da bode z vsestranskim prizadevanjem in s podporo posamesnih domoljubov 17. občnemu zboru mogel podajati še veselejše sporočilo. Izvršujem pa to sporočilo z iskreno željo, naj bi „Matica slovenska“ bolj in bolj postajala središče slovstvenega delovanja vseh rodoljubov, katerim je mar za blagor in čast slovenskega naroda!

Ko je bilo poročilo o odborovem delovanji prebrano, se na vprašanje predsednikovo, ali želi kdo besede, oglasi g. dr. Tavčar, ki v dolgem govoru graja odborovo delovanje preteklega leta, rekši, da Matica ni storila nikakega napredka, — vsako leto se skručujejo njene knjige, letos smo poleg „letopisa“ dobili celó le dve revni brošuri, — na gimnazijalne knjige je Matica celó pozabila, ne slovnic, ne matematike, ne občne zgodovine ni, — Matične knjige so prišle skor pol leta pozneje na svitlo — podoba je, da, ker je Blaznikova tiskarna za nizko ceno proti „Nar. tiskarni“ prevzela tisek, tiska Matične knjige, kedar družega dela nima, — vsak Matičin pisatelj ima svoje jezikoslovne posebnosti, v društvenih knjigah pa se mora pisati samo jeden jezik. Ko govornik še z blatom omeče pesnika velečastne „Slovenije“, „Kdo je mar?“, „Naprej slavenski jug!“ itd., je brco dal tudi gosp. županu kranjskemu, češ, da je Koseskemu pred dvema letoma v Podbrezji v „silovitih ditirambah“ slovenski napival, ki pa je mirno nemški odgovoril: „Meine Herren entschuldigen, dass ich deutsch rede, slovenisch verstehe ich nicht.“

Na vprašanje predsednikovo, ali še kdo želi govoriti, vstane gosp. Žvab in začne iz spisa brati kritiko posamesnih stavkov in besed Koseskovih pesem. Ker na daljšno to branje nastane memranje od več strani, opomni predsednik g. Žvaba, da mu jo dovolil besedo le za govor, a ne za berilo. Bralec potem malo potihne, pa kmalu začne zopet svoje berilo. Predsednik mu ne dovoli daljšega berila in ga prosi, naj se vsede, in svoj spis, za katerega v zboru ni časa ni mesta, izroči kakemu časniku.

Želi še kdo besede? vpraša predsednik. Na to se oglasi gosp. dr. J. Starè in graja nedoslednost pri sestavi imenika Matičnih udov, kjer je jeden „advokat“, drug „odvetnik“, jeden „notar“, drug „beležnik“, jeden „adjunkt“, drug „pristav“ itd.

Na to prime tajnik besedo in pravi, da se imena in naslovi v imeniku tiskajo tako, kakor to udje sami želé; od tod različna pisava, na pr. nekdo podpiše se „odvetnik“, drug „advokat“, drug „kaplan“, drug „duhovni pomočnik“ itd. In kakor se kdo sam imenuje, tako ga zapišemo in to tem raji tako, ker na pr. je

„advokat“ tako dobra (ne nemška) beseda kakor „odvetnik“, „adjunkt“ morebiti bolja od „pristav“ itd.

Ker se noben govornik več ne oglasi, poprime predsednik dr. J. Bleiweis besedo, rekši, da mu je dolžnost, braniti čast Matice nasproti neupravičenemu kritikovanju. Strastna graja Matičnih letos izdanih knjig po gosp. dr. Tavčarju ne more odbora Matičnega prav nič žaliti, kajti od mnogih družih strani in tudi javno v časnikih se toplo hvalijo Matične knjige, in katera razsodba je objektivna in nepristranska, ni težko uganiti. Prečudno je dalje to, da si je gosp. govornik drznil trditi, da so se Matične knjige letos poleg Letopisa skrčile „na dve revni brošuri“, ko je vendar izdala Matica „Letopis“ na 18 pôlah, „Znanstveno terminologijo“ na 12 pôlah, „Germanstvo“ na 4 pôlah, „Dodatek Koseskovih poezij“ na 4 pôlah! Te 3 poleg „Letopisa“ izdane knjige so „dve revni brošuri“!! In poleg teh 4 knjig se je ustanovnikom letos še dodala „Hrvatska slovnica za Slovence“ na 10 pôlah. *) „Na šolske knjige je Matica celó pozabila“ — je trdil govornik. Te graje ni moči drugače razumeti, kakor tako, da ni poslušal, kar sem v začetnem govoru precej obširno o šolskih knjigah govoril, pa da tudi tajnikovega poročila ne slišal, in Cigaletove „Znanstvene terminologije“ še naslova ne bral, kjer zapisano stoji: „Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča“. Tudi dr. Tavčar pravi, naj v vseh Matičnih knjigah vlada en jezik. Vprašam ga: kateri pa? „Zvonove“ pisave poprijeti se bi še najbolj kazalo, al „Zvon“ je ekskomuniciran od vseh j-piscev in tedaj bi zopet ta pisava ne bila po volji tistim, ki nikoli j-ev nimajo zadosti. — Koseskega z blatom ometavati je princip vseh, ki ne vedó, kolik entuzijazem so njegove pesmi vzbujale od leta 1844. počenši po vseh okrajnah slovenskih, zato je pravična bila kritika prof. Wiesthalerja v programu mariborske gimnazije. Matica tedaj le pieteto spolnuje do toliko slavljenega pesnika, če vse, kar je od njega prejela uže prejšnji čas, v natisu ohrani. Poslednjič moram še gosp. dr. Tavčarja milovati, da ni razumel britkega sarkazma, ki ga je Koseski izrazil o nemilih mu kritikarjih, ki so ga poslednja leta tako v nič devali, da je po pravici v Podbrezji pred dvema letoma rekel: „ich verstehe nicht slovenisch“. — Zakaj so se knjige Matične za lansko leto zakasnile, je odbor o pravem času po časnikih razglasil in stoji tudi v tajnikovem poročilu. —

S tem je bila obravnavana 2. programove točke pri kraji. (Dal. prih.)

Domače starine.

Slovenska mapa iz leta 1775.

Pred letom dni dobil sem v roke mapo, katero tu navajam, tako le se glasečo:

„Ichnographouski grundriss te gmaine per Makronogi na doleinskem. Ta obstoji u' hribskem is bukovem inu samu per ziffrach 55. 54. inu 53. is nekterem smrekoum dreu'iam obraszhenem gruntu. Pres gershinskeh dveih waieriu is 6126, teh ceist inu Potu 4995, koker tudi tega na restalanega Prostora na salostni gori per Nr. 2 noter da vogala per Prelogah 15...34. Inu tudi pres Prestora sa gauge, alli Richtni Platz 1600. sapopade ta gmaina □ klafter 843440 Inu je od mene spo-

*) Lanske Matične knjige so prišle na svetlo na 38 pôlah, in če se dodá še „Hrvatska slovnica“ z 10 pôlami, na 48 pôlah.

dei podpissanga u' leiti 1775, po ordengi gori usetha inu met te, ketiri h' tei Thallenge eno ponavadno pravizo imajo namerzh Gershino, inu tei podlossen Makronoshki Terh, Schrotijo, Thurn, Beneficiu Matere Bosie, gerschine ottozheze Pleterje, ketiri ussi skupei 57 $\frac{2}{5}$ semle, inu semelski Thaille sapopadeio pa sadershaine sakesorte Praviz toku restallana billa, de je na edno zeillo semle 15600, na eno polovizo semle 7500, na eden virtelz 3000 inu na edan drittelz semle 5200 □ klafter pershlu. Ta 2 dan teiga Meisza kosaperska 1775.

Joh: Carl: Raimund: zu: Classenau m/p.

Kays: Königl: Rath in Politicis et oeconomicis, dann Craysshauptmann.“

Ta mapa je znamenita uže zato, ker je slovenska in sicer iz časov Marije Terezije in Jožefa, za katerih je bila le nemščina in latinščina v navadi, — zopet dokaz, da tudi slovenščina ni zauzemala zadnjega mesta, marveč je bila v uradnem pismu v navadi.

Nad okvirom, v katerem je navedeni napis, stoji majolika, na desni strani mape spodej pa je narisana kozel, kateri menda spominja na Baha — oboje znamenje, da ima okolica obilo vinskih gorá.

J. Š.

Iz državnega zbora.

Govor poslanca viteza Schneida

v zbornici poslancev 23. aprila.

Osobnim opombam gospoda predgovornika (dr. Duhača) me ni volja nasledovati. (Dobro!)

Pri naslovi 14, §. 8 sem se oglasil za besedo, govoriti o vzdržanji gimnazije Kranjske.

Ko sta v tem obravnavala država in mesto kranjsko in je malo da ne utrjen obstoj gimnazije kranjske, omejiti hočem svoje opomnje o učnem jeziku po kranjskih gimnazijah.

Gospôda moja! Na besede, ki jih tu govorim, ni uplivala národna skupnost, niti ne osobni oziri.

Kar tu povem, izročam Vaši presodbi jedino iz tega namena, da ustrezam pravici in mirno razlagam vprašanje, katero se živo tiče razvnetega življenja národa, in ki navzlic vsemu prejšnjemu odobravanju óne strani te slavne zbornice dobí in mora dobiti svoje potrdilo.

Na Kranjskem, gospôda moja, kjer je nad 90% slovanskega stanovništva, nahajate, odštevši čisto nemško spodnjo gimnazijo v Kočevji, tri gimnazije, na katerih je po nekoliko tudi slovenščina učni jezik. (Čujte, čujte!)

To so višji gimnaziji v Ljubljani in Novomestu in spodnja gimnazija v Kranji.

Ako pa na tanko presodite razmere predmetov in učnih ur, razvidite, da se sicer formalno jemlje ozir na nauk v maternem jeziku, a da bistveno slovenščina pogreša primerne gojitve. Uvideli bode, da se od razreda do razreda čedalje bolj krči nauk v slovenščini kot učnem jeziku in tudi nji odmerjeni čas, dà, na višji gimnaziji skoraj nima prostora. (Resnično! — na desnici.) Proglašenu učnemu jeziku se pa v presežnem načinu stavi nasproti drugi deželni jezik, kateri nikakor ni materni jezik učencem.

Gospôda moja! Ako se ne daje na gimnaziji dovolj prilike, nabrati se obilice besed iz jezikovega bogastva in razumeti njega duh ter vaditi se v njega spisovanji, kje sicer bi se mogel Sloven temeljito naučiti materinščine svoje? (Tako je! na desnici.) V ljudski šoli, katera se ne bavi z drugim nego s slovnico in analizovanjem besed, kjer se nauči komaj 1000 besed, nikakor ne! V srednji šoli še le prejme učenec novih pojmov.